

Sygn. akt VII Ua 22/14

WYROK

W IMIENIU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący- Sędzia: SO Krystian Nowocien

Sędziowie: SO Monika Kiwiorska-Pajak (spr), SO Joanna Sawicz

Protokolant: st. sekretarz sądowy Marta Kołodziejczyk

przy udziale ----

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2014 r. w Świdnicy

sprawy z powództwa J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

o zasiłek macierzyński

na skutek apelacji wniesionej przez powódkę

od wyroku Sądu Rejonowego w Świdnicy

z dnia 31 marca 2014 r. sygn. akt IV U 99/14

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Świdnicy pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o dotychczasowych kosztach procesu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 marca 2014r. Sąd Rejonowy w Świdnicy oddalił odwołanie J. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 18 grudnia 2013 roku odmawiającej jej prawa do zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu, tj. od 14.10.2013r. do 24.11.2013r. oraz za okres odpowiadający urlopowi rodzicielskiemu, tj. od 25.11.2013r. do 25.05.2014r.

Sąd oparł się na następujących ustaleniach:

powódka w dniu (...) urodziła córkę. W okresie od dnia 27.05. do dnia 13.10.2013 roku powódka przebywała na urlopie macierzyńskim, za który to okres wypłacono jej zasiłek macierzyński.

W dniu 06.11.2013 roku powódka zwróciła się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z wnioskiem o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu w wymiarze 6 tygodni, tj. od 14.10 do 24.11.2013 roku oraz za okres odpowiadający urlopowi rodzicielskiemu w wymiarze 26 tygodni, tj. od dnia 25.11. 2013 roku do dnia 25.05.2014 roku. Powódka jednocześnie wyjaśniła przyczyny niezłożenia w/w wniosku w ustawowym terminie twierdząc, że opóźnienie w złożeniu wniosku spowodowane było jej sytuacją osobistą.

Podawa, że zajmuje się dzieckiem w wieku 5 miesięcy i starszą córką w wieku 5 lat. Nie ma w okolicy żadnej rodziny, która mogłaby pomóc jej w opiece nad dziećmi. Nie dopilnowała terminu do złożenia wniosku, gdyż w tym czasie młodsza córka wielokrotnie chorowała w związku z czym wymagała opieki. Podawa też, że od ponad dziesięciu lat choruje na stwardnienie rozsiane i jej możliwości bywają ograniczone.

Organ rentowy w dniu 19.11.2013 roku wezwał powódkę o przedłożenie dokumentacji medycznej, potwierdzającej niezdolności, które uniemożliwiały jej złożenie wniosku w obowiązującym terminie, tj. do dnia 13.10.2013 roku.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. uznał, iż w przedłożonej przez powódkę w dniu 28.11.2013 roku dokumentacji brak jest okoliczności obiektywnych uniemożliwiających powódce złożenie wniosku w ustawowym terminie i decyzją z dnia 18.12.2013 roku nr (...) odmówił J. K. prawa do zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu, tj. od 14.10.2013r. do 24.11.2013r. oraz za okres odpowiadający urlopowi rodzicielskiemu, tj. od 25.11.2013r. do 25.05.2014r.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia Sąd uznał, że odwołanie jest nieuzasadnione i powołał przepis art. 29 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jednolity – Dz. U. z 2010 roku, Nr 77, poz. 512 ze zm.) zgodnie z którym zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej, która w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego urodziła dziecko.

Bezspornym w niniejszej sprawie było to, że J. K. w dniu (...), tj. w okresie ubezpieczenia chorobowego urodziła dziecko, a zatem przysługiwał jej zasiłek macierzyński.

Zgodnie z art. 29 ust. 5 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2010r., nr 77, poz. 512 ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 maja 2013 roku zasiłek macierzyński przysługuje przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, okres urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz okres urlopu rodzicielskiego.

Przepis art. 180 § 1 pkt 1 kodeksu pracy stanowi, że w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie, pracownicy przysługuje urlop macierzyński w wymiarze 20 tygodni, przy czym tydzień urlopu odpowiada siedmiu dniom kalendarzowym (przepis art. 1831§1 k.p.). Bezpośrednio po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego pracownik ma prawo do dodatkowego urlopu macierzyńskiego w wymiarze:

- do 6 tygodni - w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie,
- do 8 tygodni - w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie.

Dodatkowy urlop macierzyński jest udzielany jednorazowo albo w dwóch częściach przypadających bezpośrednio jedna po drugiej - w wymiarze tygodnia lub jego wielokrotności. Dodatkowego urlopu macierzyńskiego udziela się na pisemny wniosek pracownika, składany w terminie nie krótszym niż 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu (art. 1821 § 1, 2 i 3 kodeksu pracy).

Natomiast z art. 1821a § 1 kodeksu pracy wynika, że bezpośrednio po wykorzystaniu dodatkowego urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze określonym w w/w przepisach pracownik ma prawo do urlopu rodzicielskiego w wymiarze do 26 tygodni - niezależnie od liczby dzieci urodzonych przy jednym porodzie.

Urlop rodzicielski jest udzielany jednorazowo albo nie więcej niż w trzech częściach, z których żadna nie może być krótsza niż 8 tygodni, przypadających bezpośrednio jedna po drugiej - w wymiarze wielokrotności tygodnia. Z urlopu rodzicielskiego mogą jednocześnie korzystać oboje rodzice dziecka. W takim przypadku łączny wymiar urlopu nie może przekraczać wymiaru określonego w § 1. Urlopu rodzicielskiego udziela się na pisemny wniosek

pracownika, składany w terminie nie krótszym niż 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu; pracodawca jest obowiązany uwzględnić wniosek pracownika (art. 1821a § 1,2,3 i 4 kodeksu pracy).

Powyższe przepisy mają zastosowanie również do osób nie będących pracownikami, które nie mają prawa do tych urlopów, ale mają prawo do zasiłku macierzyńskiego za okresy ustalone przepisami Kodeksu pracy. Osoby te wniosek o wypłatę za dodatkowy okres zasiłku macierzyńskiego oraz zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego powinny złożyć przed rozpoczęciem wypłaty zasiłku macierzyńskiego za te okresy.

Powódka wniosek o ustalenie uprawnień do w/w świadczeń złożyła dopiero w dniu 06.11.2013 roku, a więc z uchybieniem terminu wskazanego w przepisie art. 1821§3 k.p. Spowodowało to przerwanie „ciągłości” między „zwykłym” urlopem (zasiłkiem) macierzyńskim a dodatkowym macierzyńskim, co jest niedopuszczalne. Skutkami niezachowania terminu nie można obciążać organu rentowego. Ponadto organ rentowy po analizie przedłożonej przez powódkę dokumentacji medycznej uznał, iż brak jest okoliczności obiektywnie uniemożliwiających jej złożenie w/w wniosku.

Zdaniem Sądu Rejonowego organ rentowy miałby obowiązek uwzględnienia wniosku J. K. tylko w przypadku, gdyby wniosek ten powódka złożyła w wymaganym terminie tj. do dnia 13.10.2013r. Przy czym wniosek ten powódka mogła złożyć z dużym wyprzedzeniem, czego jednak nie uczyniła.

Apelację od powyższego wyroku wniosła ubezpieczona zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego mających wpływ na wynik sprawy, to jest:

1. art.58§1k.p.a. w zw. z art.123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez ich niezastosowanie i pominięcie tego, iż zasadnym było uwzględnienie prośby odwołującej o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu i urlopowi rodzicielskiemu,
2. art.59§1k.p.a. w zw. z art.123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez ich niezastosowanie i pominięcie faktu nierozpoznania przez organ prośby odwołującej o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu i urlopowi rodzicielskiemu,
3. art.233§1k.p.c. poprzez niedokonanie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, skutkujące nierozważeniem zasadności przywrócenia terminu do złożenia wniosku o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu i urlopowi rodzicielskiemu,
4. art. 328§2k.p.c. poprzez nienależyte sporządzenie uzasadnienia wyroku, w szczególności z uwagi na nieomówienie i nierozpoznanie przez Sąd I instancji zarzutu zgłoszonego w odwołaniu – naruszenia przepisu art.58§1k.p.a. w zw. z art.123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wskazując na powyższe zarzuty ubezpieczona wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie prawa do zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu, to jest od 14.10.2013r. do 24.11.2013r. oraz za okres odpowiadający urlopowi rodzicielskiemu, tj. od 25.11.2013r. do 25.05.2014r. oraz zasądzenie od strony pozwanej kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego – według spisu kosztów, a w razie jego nieprzedłożenia kosztów procesu według norm przepisanych oraz kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 360zł ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji lub Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi we W. i zasądzenie na rzecz powódki od strony pozwanej kosztów procesu w obu instancjach j.w.

Sąd Okręgowy zważył:

apelacja zasługiwała na uwzględnienie. Zgodnie z art. 29 ust. 1pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512) zasiłek macierzyński przysługuje: ubezpieczonej, która urodziła dziecko. Dodatkowym warunkiem jest, by

powyższe zdarzenia wystąpiły w okresie ubezpieczenia chorobowego albo w okresie urlopu wychowawczego (art. 29 ust. 1). W związku z tym dla ustalenia sytuacji danej osoby w zakresie ubezpieczeń społecznych istotne jest, że zasiłek macierzyński nie przysługuje osobie, która urodziła dziecko przed objęciem ubezpieczeniem chorobowym z danego tytułu.

Natomiast na podstawie art. 29 ust. 5 i 5a długość okresu, za który przysługuje zasiłek macierzyński odpowiada wymiarowi związanych z macierzyństwem przerw w wykonywaniu pracy przysługujących pracownikom na podstawie ustawy Kodeks pracy. Tak ustalony okres zasiłkowy nie jest jednak ograniczony tylko do pracowników, ale dotyczy wszystkich osób objętych ubezpieczeniem chorobowym, również ubezpieczonych z innego tytułu (np. prowadzenia pozarolniczej działalności).

Zasiłek macierzyński przysługuje przez okres:

- urlopu macierzyńskiego,
- dodatkowego urlopu macierzyńskiego,
- urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego,
- dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego,
- urlopu rodzicielskiego,
- urlopu ojcowskiego.

Ubezpieczeni znajdujący się w sytuacji, o której mowa w art. 29 ust. 1 otrzymują zasiłek macierzyński przez okres wskazany w odpowiednich przepisach Kodeksu pracy określających długość danego rodzaju urlopu. Powyższe zasady dotyczą wnioskodawczyni jako zgłoszonej do ubezpieczenia z tytułu współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej.

Dodatkowy urlop macierzyński jest udzielany bezpośrednio po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego. Urlop ten jest udzielany jednorazowo albo w dwóch częściach przypadających jedna po drugiej w wymiarze tygodnia lub jego wielokrotności w zależności od wyboru uprawnionego. Wniosek o udzielenie dodatkowego urlopu macierzyńskiego może być złożony w dwóch terminach.

Pierwszy z nich określa art. 1791. Pracownica może nie później niż 14 dni po porodzie złożyć pisemny wniosek o udzielenie jej, bezpośrednio po urlopie macierzyńskim, dodatkowego urlopu macierzyńskiego. Drugi termin, dotyczący obojga rodziców, wynika z art. 1821 § 3. Jest on nie krótszy niż 14 dni przed rozpoczęciem urlopu. W zależności od wyboru terminu na złożenie omawianego wniosku zróżnicowana jest wysokość zasiłku macierzyńskiego. W niniejszej sprawie organ rentowy zasadnie przyjął, że wnioskodawczyni dotyczy ten drugi termin skoro w dniu 17 czerwca 2013r. , a zatem w dniu wejścia w życie nowelizacji dotychczasowych przepisów w zakresie urlopów macierzyńskich już korzystała z podstawowego urlopu. Okoliczności tej nie przeczy wnioskodawczyni , ale spór w sprawie sprowadzał się do zasadności przywrócenia terminu do złożenia powyższego wniosku, gdyż poza sporem było , że został on złożony z przekroczeniem powyższego 14-dniowego terminu. Tego problemu w głównej mierze dotyczyła zaskarżona decyzja, a z jej uzasadnienia wynika, że organ rentowy nie znalazł podstaw do przywrócenia terminu.

Należy przypomnieć, że w postępowaniu cywilnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd orzeka o prawach lub obowiązkach stron na podstawie przepisów prawa materialnego. Sąd ten dokonuje merytorycznej, a więc uwzględniającej przepisy prawa materialnego kontroli prawidłowości aktu organów rentowych, natomiast wady decyzji wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed organem rentowym pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania.

Od momentu wniesienia odwołania do sądu rozpoznawana sprawa staje się sprawą cywilną, podlegającą rozstrzygnięciu według zasad właściwych dla tej kategorii. Odwołanie od decyzji pełni rolę pozwu, a jego zasadność ocenia się na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego. Na tego rodzaju wadach decyzji skupia się też postępowanie sądowe, a wady spowodowane naruszeniem przepisów postępowania przed organem rentowym, pozostają w zasadzie poza przedmiotem postępowania (takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 15 września 2011 r., II UZP 8/11, OSNP 2012 r., nr 19-20, poz. 252).

Konsekwentnie, podstawą rozstrzygnięcia sądowego mogą być tylko przepisy prawa materialnego (i ewentualnie postępowania cywilnego), a nie przepisy procedury administracyjnej. Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma bowiem charakter kontrolno - rozpoznawczy, a przedmiotem spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych jest prawo do świadczeń albo określenie sytuacji prawnej podmiotów uczestniczących w relacji ubezpieczeniowej. W obu przypadkach rozstrzygnięcia, tak organu rentowego, jak i sądu, mają charakter deklaracyjny. Potwierdzają prawnie istniejący stan rzeczy.

Ustawodawca warunkuje prawo do świadczenia od ziszczenia się ustawowych przesłanek. Spełnienie ustawowych wymogów może nastąpić w różnym czasie, w tym także po wydaniu decyzji przez organ rentowy. Sąd pełni funkcję kontrolną nad wcześniejszym rozstrzygnięciem organu rentowego. Istotą postępowania w tej kategorii spraw jest w konsekwencji konieczność zachowania swoistej instancyjności. W pierwszej kolejności sytuacja ubezpieczonego jest oceniana przez organ rentowy, a dopiero następnie podlega kontroli sądu. Sekwencja ta zmusza do podkreślenia, że postępowanie sądowe ma charakter wtórny do pierwotnego trybu postępowania przed organem rentowym. Kontrolna rola sądu musi korespondować z zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w decyzji administracyjnej. Jednocześnie należy podkreślić, że postępowanie przed sądem ma charakter rozpoznawczy. W związku z powyższym wady postępowania przed organem rentowym nie uzasadniają zmiany decyzji rentowej.

Występowanie w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych funkcji kontrolnej i rozpoznawczej powoduje konieczność rozważenia ich wpływu na rozstrzygnięcie sądowe. Pierwsza funkcja została ograniczona jedynie do materialnoprawnej oceny legalności decyzji administracyjnej. Druga została zdeterminowana przedmiotem i zakresem decyzji organu rentowego. W rezultacie postępowanie sądowe względem postępowania administracyjnego jest z jednej strony jego kontynuacją, zaś z drugiej nie można pominąć jego odrębności. Funkcja rozpoznawcza postępowania sądowego zawiera w sobie element odrębności i niezależności od wcześniejszego rozstrzygnięcia organu rentowego. Należy jednak zaakcentować, że odrębność ta nie może wychodzić poza ramy określone przez organ rentowy. Zabieg taki pozostaje bowiem w opozycji do kontrolnego wymiaru postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. W świetle powyższych rozważań zarzuty apelacji prowadzące się do naruszeń w zakresie postępowania administracyjnego nie mogą skutkować uchyleniem zaskarżonej decyzji i przekazaniem sprawy do rozpoznania organowi rentowemu, niemniej rzeczą Sądu było dokonanie oceny, czy wnioskodawczyni uchybiła terminowi do złożenia wniosku bez swojej winy, a w konsekwencji czy spełnia warunki do uzyskania dalszych świadczeń z tytułu urlopu macierzyńskiego. Tego bowiem dotyczyła zaskarżona decyzja i w tym zakresie jej zasadność podważała treść odwołania. Wnioskodawczyni złożyła szereg wniosków dowodowych, które z niewiadomych przyczyn, gdyż nie wyjaśnia tego treść uzasadnienia, nie zostały przez Sąd I instancji uwzględnione. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika także, czy Sąd merytorycznie zajął się kwestią przywrócenia terminu. Te okoliczności nie zostały wyjaśnione, mimo że do nich sprowadzał się spór pomiędzy stronami, a to powoduje, iż nie została rozpoznana istota sprawy.

Dlatego przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd powinien przeprowadzić dowody zawnioskowane przez ubezpieczoną w odwołaniu i dopiero wówczas ocenić, czy spełnia ona warunki do przywrócenia terminu, a w konsekwencji do uzyskania świadczeń.

Ponadto powinien Sąd zwrócić uwagę na okoliczność wskazaną w odwołaniu, iż tuż po porodzie – w dniu 11.06.2013r. składając wniosek o urlop macierzyński ubezpieczona jednocześnie zwróciła się o udzielenie tego urlopu na okres 1 roku, co nie mogło być wówczas uwzględnione z uwagi na fakt, iż wniosek ten był składany przed 17.06.2013r. Okoliczność ta wymaga wyjaśnienia do czego niezbędne jest uzyskanie z organu rentowego całości dokumentacji

związanej z urlopem macierzyńskim ubezpieczonej , również tym podstawowym. Pozwoli to na sprawdzenie jakiej treści wnioski ubezpieczona wówczas złożyła i czy jego treść może mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia istoty sprawy.

Powyższe skutkowało uchynieniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji / art.386§4k.p.c./.